

רמת רם רמת שפירא רם

בימי הפוגה אלה שני תפקידים לנו: הכשרת צבאותינו למערכה והכשרת ההת-
ישבות לעמידה. לא היינו מלומדי-מלחמה (יתכן שזה קצת מטעה בהשתמשי
בביטוי „לא היינו“ — בעבר בלבד). אפס לפני שבעים שנה לא היינו גם מלומדי
התישבות... מאות ואלפי שנות חיינו בגולה לא הכשירונו להיות בוני ארץ ומדינה;
זוהי מלאכה לא קלה, וניסיון שבעים השנה של פעולתנו בארץ מוכיח. הוטל עלינו
לעשות התישבות — ועשינו. הוטל עלינו להתגונן — והקימונו כוח הגנה. היו
לנו כשלוונות ומפלות בהתישבות — וידענו ללמוד מהם ולתקנם, ועדיין עלינו
ללמוד ולשכלל. היו לנו ליקויים ופגימות בהגנה, אבל אין לנו כל יסוד להתבייש
במעשה פתח-תקוה, ראשון-לציון והמושבות האחרות בימיהן הראשונים, לא
בפעולות „השומר“ ומגיני תל-חי ולא באלה שבאו אחריהם עד היום הזה. ולא
מתוך זלזול במגינים אלה ובכוח ההגנה שיצרו, ארשה לעצמי לקבוע, כי אם לא
נחרוג מהמסגרת שהיתה קיימת עד היום ולא נלמד מחדש מלאכה זו, הארורה
מכל המלאכות שבעולם, — כי אין ארורה יותר ממלאכת המלחמה, ואין דבר
בלתי אנושי, דסטרוקטיבי, מבזבז, מכלה, משחית בכל המובנים, ממלאכה זו —
אם לא נלמד את מלאכת-המלחמה על בוריה, עד כמה שאפשר לפי התנאים
והצרכים החדשים והנסיבות הנוכחיות — לא תהיה לנו תקומה...

עדיין לא למדנו מלאכת המלחמה, לא חיילינו ולא מפקדינו. אנו
חייבים ללמוד תוך סערת המלחמה. וללמוד פירושו גם לשכוח דברים שנתישנו,
להיגמל מהרגלים שלא יסכנו. לא כל מה שהיה טוב במסגרת ה„הגנה“ בימים
שעברו — יצלח לנו גם עכשיו ולהבא. המצב הוא חדש, התנאים — חדשים,
והמלחמה — אחרת. מה שהיה טוב בהגנת פתח-תקוה, סג'רה ותל-חי — לא
יצלח עתה להגנת ירושלים ולהגנת הדרך אליה וכו' ולעמידה בנגב ולשחרור
הגליל. אנו חייבים ללמוד תורה חדשה, תורה של צבא סדיר ומלחמה מודרנית,
שלא נתנסינו בה עד היום.

בראשית מערכה זו היו מומחים צבאיים ידידים שאמרו, כי אנו פועלים לא לפי
תורת המלחמה המקובלת. אנו שומרים על נקודות מבודדות ומפזרים את כוחנו,
ודבר זה הוא בניגוד לכל תיאוריה ופרקטיקה צבאית. המציאות הוכיחה שהם

כאילו צדקו במידה רבה. לאחר שהצלחנו במשך חמישה חדשים ומעלה להחזיק בכל נקודה — נאלצנו סוף סוף לסגת מכמה מקומות. נעזבו בית-הערבה, צפון ים-המלח, עטרות, נוה-יעקב, נהריים. יום או יומיים לפני הקמת המדינה נפל גוש-עציון. וביום האחרון שלפני הפוגה, כבש האויב הסורי נקודה בתוך שטח המדינה היהודית — משמר-הירדן. אף-על-פי-כן, כשאנו סוקרים לאחור, מונים האבידות ועושים חשבון כל המערכה — הרי הסיכום אינו שלילי, ודרכנו בדרך כלל היתה נכונה. אמנם, שולם מחיר יקר מאין כמוהו. נפלו מאות מטובי הנוער בכל הארץ, בעיר ובכפר; יש הורים שכולים, והם נמצאים בכל השדרות, החוגים והמפלגות, והכאב גדול ואינו יודע שום הפליות — לא אידיאולוגיות, ולא פולי-טיות, לא מפלגתיות; קרבנות אלה הם הדבר הקשה ביותר במערכה זו...

אין לנו כל יסוד להתחרט על כך שריתקנו כוחות להגן על כל נקודה ונקודה. יותר מששמרנו על הנקודות — שמרו הנקודות עלינו: חלקם של הישובים במל-חמת המגן שלנו קשה להעריך...

גדול החוב שהישוב חייב למשקים אלה — ותפקידם טרם נסתיים. ובימי הפוגה אלה עלינו להחיש ביצורם של המשקים — קודם כל בכוח אדם ובנשק. ביצורי אבן תועלתם מפוקפקת. מבצרים לא עמדו במבחן כשהורעשו בתותחים, אבל אין כחומה ה ח י ה של אנשים, כשהם מצוידים בחומר וברוח. מדינת-ישראל תתבסס על הכוח החי של אנשיה — בכוח זה תלוי גם בנינה וגם בטחונה.

המצב שהועמדנו לפניו חייב אותנו להקים כוח צבאי שבאימונו, ארגונו, ציודו ומשטרו יוכל לעמוד בפני כוחות-צבא סדירים של מדינות ערב. לא קל היה להקים את הדבר. יש מסורת, ומסורת מפוארת שאין להתבייש בה, מסורת של ארגון ה"הגנה". ארגון זה, לא ממשלה הקימה אותו ועל כן לא היה כפוף לה. היה זה חיל-מתנדבים שקם מכוח עצמו וניהל עצמו ופעל במחתרת... להלכה היתה ה"הגנה" כפופה למוסדות הלאומיים, אולם בתנאי-מחתרת היתה כפיפות זו קיימת רק בשאלות עקרוניות... אלמלא היתה קיימת הגנה מתנדבת זו ברוחה החלוצי וביוזמתה החפשית, לא היינו עומדים בחמשת החודשים וחצי שלפני הקמת המדינה, ומי יודע אם היה נשאר זכר מהישוב היהודי בארץ. אולם עם הקמת המדינה, לא השתרר השלום אלא להיפך — החלה פלישת צבאות ערב. והדבר הזה היה צפוי, ולקראת מבחן זה היינו צריכים לכוון תכונתנו הצב-אית. ושינוי זה חייב גם סתירה וגם בנין...

לא הכל היה מן הצורך לסתור. להיפך, ה"הגנה" הורישה לנו ערכים יקרים, שבלי שמירתם וטיפוחם והגברתם לא יהיה ערך רב לחדש, והם: ערכי ה ת - נדבות, החלוציות, החברות הנאמנה, החזון הציוני, טוהר הנשק שעליהם היתה בנויה ה"הגנה". אבל לאלה היה מן הצורך להוסיף אימון צבאי, משטר צבאי, משמעת צבאית — וכפיפות מוחלטת לשלטון הציבילי העליון של המדינה.

צבא הוא לא לנוי — אלא לבטחון ולהתגוננות. הבטחון לא יפון אם לא נגייס כל כוחות העם. לא נעמוד בלי מאמץ כללי. כולם נתבעים להתגייס. מכל מגויס נדרש המקסימום. לכל מגויס עלינו לתת האימון המשוכלל ביותר. כל הישוב נתבע לעמוד מאחרי המגויסים, כל הפליה ומחיצה בצבא תערער המאמץ הכללי ותחבל ביעילותו של הצבא... גם אויבינו אינם מכירים בשום מחיצות בתוכנו, ואינם מבחינים בין יהודי ליהודי. עלינו לדאוג לדבר אחד, יחיד ומיוחד: להגן על הישוב, על המפעל הציוני, על עתיד האומה...

ואמנם, חלו הרבה שינויים... המעבר מהגנה במחתרת לצבא סדיר הכפוף לממשלה נעשה בלי קשיים יתרים. המפקדים שהיו רגילים לפעול על אחריות עצמם, קיבלו על עצמם הדין באהבה...

עד מלחמה זו ה"הגנה" היתה רק של מתנדבים. איש לא כפה על מישהו להיות חבר ב"הגנה" או בפלמ"ח; טובי הנוער הלכו לפלמ"ח והם עבדו והתאמנו במשקים, ובתוך האוירה של עמקי-זרעאל, עמקי-הירדן והנגב — חושלה רוחם ללא חת. מי שלא רצה לא הלך. עכשיו המצב נשתנה מעיקרו. עכשיו מגויסים אנשים בעל כורחם. בין המגויסים שלנו יש אנאלפאביתים, בני שכונות העוני, ילדים אסופים וילדי רחוב, ויש בני עדות המזרח שחטאנו הרבה להם. הצבא שלנו הוא תמצית הישוב, ודמותו הרוחנית — היא תעצב את פני הישוב. הוא קם תוך סערת-מלחמה, ולפני שאומן כראוי, כבר נשלח לחזית. באחת החזיתות המכריעות, בשבועות האחרונים, השתתפו כמה חיילים שהספיקו להיות בצבא רק שני ימים, רובם מעולי קפריסין. אבל לא היתה לנו ברירה. ירושלים היתה בסכנה, ואנשים אלה הצילו אותה, אם כי מלחמתם היתה בלטרון ולא בירושלים...

אנשי הפלמ"ח גילו מה יכולים נערי ישראל לפעול גם כשהם מעטים וגם כשהם כמעט מחוסרי נשק. הם הביאו אתם את גבורת החזון המתגלם בהתישבותנו — בגולת הכותרת של היצירה הציונית בארץ. רוח זו אינה צריכה להיות נחלת יחידים ונחלת חטיבה אחת, אלא נחלת כל הצבא שלנו! וכולם כאחד מוכשרים לכך. אין בינינו בני-נביאים ונחותי-דרגה, ואין גזע נעלה וגזע שפל. כל נער תימני וכל נער כורדי וכל נער אשכנזי או נער מעדה אחרת, מסוגל להתרומם לדרגת הגבורה העליונה — אם רק ניתן לו מה שנתנו לילדי המשקים ולנערי פלמ"ח; אם נטפל בו באהבה ובאמונה ונקנה לו ערכי תנועתנו וחזון מפעלנו...

לא הטנק ולא התותח ולא מטוסי-הקרב עושים את המלחמה — אלא האדם המשתמש בהם ומפעיל אותם. ובאדם הלוחם מכריע לא כוח השרירים ולא חריצות טכנית — אם כי אלה חשובים למדי, אלא רוחו.)